

Identifying and Explaining Multiple Functional and Non-Functional Factors in the Field of Sustainable Development of Rural Tourism: A case study of villages of Sarein city

Bahram Imani ¹ , Javad Madani ²

1. (Corresponding Author) Department of Geography, Department of Urban and Rural Planning, Faculty of Social Sciences, University Of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: Imani_b@uma.ac.ir

2. Department of Public Administration and Tourism, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: j.madani@uma.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:

26 July 2024

Received in revised form:

4 November 2024

Accepted:

28 November 2024

Available online:

6 December 2024

Keywords:

Tourism,
Rural Tourism,
Sustainable Development,
Mixed Study,
Sarein.

ABSTRACT

The sustainable development of rural tourism is a multifaceted and very important phenomenon. Today, most countries are trying to use the capacity and potential of rural areas to create sustainable development of rural tourism. However, this category has different contexts and approaches, and different factors play a role. The main goal of the current research is to identify and explain multiple functional and non-functional factors in the sustainable development of rural tourism in the villages of Sarein, which has been investigated using a mixed method. The approach used in this research is a partially mixed sequential dominant status design, which takes place in two qualitative-qualitative phases. In the first phase, using the scope review qualitative method, relevant indicators have been identified and counted from related studies, and in the second phase, using the Delphi qualitative method, multiple functional and non-functional roles in the field of sustainable development of rural tourism have been explained from the perspective of experts have become. Based on the research findings, 17 related internal and external studies were identified in the first phase, and their confirmation indicators were extracted using the scope method. In the second phase, by holding three consecutive Delphi rounds, 12 experts categorized functional and non-functional indicators into six components and 81 indicators. According to the present research results, the sustainable development of rural tourism in Sarein is due to various causes and factors, each of which has multiple impacts and impressions. Rural tourism, as a huge and rich potential in various fields, has a developmental and reconstructive role in the villages of Sarein, and paying attention to its functional components can bring all-round rural development and progress and adopting measures for management and control of non-functional components also prevent other harms and threats.

Citation: Imani, B., & Madani, J. (2024). Identifying and Explaining Multiple Functional and Non-Functional Factors in the Field of Sustainable Development of Rural Tourism: A case study of villages of Sarein city. *Journal of Rural Research*, 15 (4), 117-138.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.372831.1914>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Rural tourism is one of the most popular types of tourism today, and it includes a combination of effective factors that have developed significantly in recent decades. Today, rural tourism has adopted new trends and plays an important role in the sustainable development of rural tourism communities. Rural areas are important for the development of tourism because they are ecologically attractive areas that, in addition to nature, have a rich traditional culture that is very attractive. Therefore, adopting rural tourism as an alternative development approach has become a preferred strategy to balance economic, social, cultural, and environmental regeneration and sustainable development. Thus, for most thinkers, Rural tourism has been considered an opportunity to promote local development, representing activities that cause change in rural areas. Although many studies have paid attention to the positive and negative factors affecting the sustainable development of rural tourism, research that can examine both cases together has not been done so far, and paying attention to these two important factors is the main focus. On the other hand, even though various studies have proposed components and variables in this field, there is still a lack of findings that can explain this dual role well, and from this point of view, this subject area lacks theoretical foundations. On the other hand, it can be seen that some related studies in this field often take an incomplete path that does not lead to the presentation of conclusive results or findings; for this reason, in this study, the identification and explanation of multiple functional and non-functional factors in the sustainable development of rural tourism is focused, which means that first these factors are identified and then we explain the dimensions and aspects that include them from the perspective of experts. The keyword "multiple" has been used to describe these factors in two ways, one is related to the fact that these factors have different dimensions and aspects that must be identified, and the second is that these factors can be in addition to the impact and impressions related to themselves include other consequences and this category adds to

their complexity and multidimensionality. The following presents the theoretical foundations and research background, research methodology, research findings, discussion, and conclusions.

Methodology

The current research is applied in terms of purpose and hybrid in nature. The method used is mixed, and the approach used is a partially mixed sequential dominant status design, which takes place in two qualitative-qualitative phases. In the first phase, using the scope review qualitative method, relevant indicators have been identified and counted from related studies, and in the second phase, using the Delphi qualitative method, multiple functional and non-functional roles in sustainable development of rural tourism have been explained from the perspective of experts have become. In the first phase, where the scope review method was used, related indicators were identified and counted through various studies in this field. In the second phase of the research, which used the Delphi qualitative method, the researcher provides the items extracted from the previous phase to relevant experts to express their opinions regarding multiple functional and non-functional indicators in the sustainable development of rural tourism. In this phase, 12 experts who were well acquainted with Sarein were selected using targeted sampling. Their main expertise is in tourism, rural tourism, sustainable development, and urban and rural planning. It was geography that participated in three Delphi rounds. By reviewing the relevant theoretical literature in this field, 17 research studies related to the topic were identified and sent to the scope review stage for analysis and review.

Results and discussion

By reviewing the relevant theoretical literature in this field, 17 research studies related to the topic were identified and sent to the scope review stage for analysis and review. Relevant researches have different approaches and perspectives. About 192 indicators were extracted, and each was sent in a specialized form to the experts of the next stage - the Delphi method. According to experts, these indicators can be classified

and analyzed as cultural and social, economic, environmental and physical, managerial and political, environmental and health, technology, and infrastructure. For this reason, each component, along with the indicators, is numbered in the related rows, the right column as main components or categories, and the left column as indicators or sub-categories. Based on the experts, these factors are the main functional and non-functional factors in the sustainable development of rural tourism in Sarein. Each case includes various dimensions and aspects, making them not one-dimensional.

Conclusion

According to the cultural and social components extracted from the second phase of the research, it can be concluded that in Sarein city; factors such as "continuous improvement of tourism values; improving the education and health of the rural community; ensuring the living standards of the rural people; useful cultural exchange; reducing the migration of villagers to the cities; increasing the experiences and awareness of the rural community; improving the quality and value of rural tourism" as Functional factors are in line with the sustainable development of tourism, and such factors as "unacceptance of the local community; increase in crime and delinquency; negative cultural changes; cultural conflict between the host and guest communities; the possibility of damage to the socio-cultural values of the village; values, approaches, and traditional products give way to modern products; the possibility of the phenomenon of imitating urban culture can appear as non-functional factors. This category is due to the multi-dimensionality of the consequences and subsequent effects. The non-functional factors show that the nature or traditional folk culture is still not enough for the sustainable development of rural tourism in Sarein, and since the socio-cultural component is a key factor of the local community and its attitude towards the performance of tourism in the region, attention and care should be taken. Both functional and non-functional factors have a high impact on economic components.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شناسایی و تبیین عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان سرعین

بهرام ایمانی^۱ ✉، جواد معدنی^۲

۱- نویسنده مسئول، گروه برنامه‌ریزی شهری و روستایی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: Imani_b@uma.ac.ir
۲- گروه مدیریت دولتی و گردشگری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: j.madani@uma.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

توسعه پایدار گردشگری روستایی به‌عنوان یک پدیده چندوجهی و بسیار مهم است. امروزه اکثر کشورها سعی می‌کنند تا با استفاده از ظرفیت و پتانسیل‌های مناطق روستایی، در زمینه ایجاد توسعه پایدار گردشگری روستایی اقدام نمایند. اما این مقوله دارای زمینه و رویکردهای مختلفی است و عوامل متفاوتی در آن نقش دارند. هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی و تبیین عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی در روستاهای شهرستان سرعین است که با استفاده از روش ترکیبی به بررسی این موضوع پرداخته شده است. رویکرد مورد استفاده در این تحقیق، رویکرد نسبی متوالی با وزن نابرابر است که در دو فاز کیفی-کیفی صورت می‌پذیرد. در فاز اول با استفاده از روش کیفی مرور دامنه، شاخص‌های مربوطه را از تحقیقات مرتبط شناسایی و احصا شده‌اند و در فاز دوم، با استفاده از روش کیفی دلفی نقش‌های کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی از منظر خبرگان تبیین شده‌اند. مطابق با یافته‌های تحقیق، در فاز اول با استفاده از روش مرور دامنه، ۱۷ تحقیق داخلی و خارجی مرتبط شناسایی و شاخص‌های تأییدی آن‌ها استخراج شدند. در فاز دوم، با برگزاری سه راند متوالی دلفی، ۱۲ تن از خبرگان شاخص‌های کارکردی و غیر کارکردی در شش بعد و ۸۱ شاخص دسته‌بندی کردند. مطابق با نتایج تحقیق حاضر، توسعه پایدار گردشگری روستایی در شهرستان سرعین، مرهون علل و عوامل مختلفی است که هر یک، تأثیر و تأثرات چندگانه‌ای را در پی دارند. گردشگری روستایی به‌عنوان یک پتانسیل عظیم و غنی در زمینه‌های مختلف، نقش توسعه‌ای و باز سازنده را در روستاهای شهرستان سرعین دارد و توجه به عوامل کارکردی آن می‌تواند توسعه و پیشرفت همه‌جانبه روستایی را به بار آورد و اتخاذ اقدامات در قبال مدیریت و کنترل عوامل غیر کارکردی نیز از سایر مضرات و تهدیدات جلوگیری می‌نمایند.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۵/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۸/۱۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۰۸

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۱۰/۰۶

واژگان کلیدی:

گردشگری،

گردشگری روستایی،

توسعه پایدار،

مطالعه ترکیبی،

سرعین.

استناد: ایمانی، بهرام و معدنی، جواد. (۱۴۰۳). شناسایی و تبیین عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان سرعین. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۵ (۴)، ۱۱۷-۱۳۸.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.372831.1914>

مقدمه

یکی از محبوب‌ترین اقسام امروزی گردشگری که ترکیبی از عوامل مؤثر را در بردارد، گردشگری روستایی است که در دهه‌های اخیر، توسعه چشمگیری را داشته است (Leco et al, 2013; Ferrari & Vargas-Vargas, 2010). امروزه گردشگری روستایی روندهای جدیدی را در بر گرفته و در زمینه توسعه پایدار جوامع گردشگر پذیر روستایی، نقش‌های مهمی را ایفا می‌کند (Widawski et al, 2023; Ćurčić et al, 2021). مناطق روستایی برای توسعه گردشگری مهم هستند زیرا از نظر زیست‌محیطی مناطق جذابی بوده که علاوه بر طبیعت، فرهنگ سنتی غنی‌ای دارند که بسیار جذاب می‌باشند (Stetic, 2012). بنابراین، اتخاذ گردشگری روستایی به‌عنوان یک رویکرد توسعه جاب‌گزین، به یک استراتژی ارجح در تلاش برای ایجاد تعادل در بازآفرینی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی و توسعه پایدار تبدیل شده است (Liu et al, 2023). از این رو، اکثر اندیشمندان؛ گردشگری روستایی را به‌عنوان فرصتی برای ارتقای توسعه محلی در نظر گرفته‌اند که نشان‌دهنده مجموعه فعالیت‌هایی است که عامل تغییر در مناطق روستایی هستند (Ivona, 2021). به‌عبارتی دیگر، گردشگری روستایی فرصتی را برای پایداری اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی منطقه‌ای فراهم می‌کند که تقاضاهای متعددی را به ارمغان می‌آورد (Yun, 2014; Erokhin, 2014). به دنبال این تغییر در تقاضای گردشگری، مناطق روستایی دیگر صرفاً به تولید کالاها و محصولات کشاورزی محصور و محدود نمی‌شوند، بلکه آن‌ها به‌عنوان مکان‌های غنی و با پتانسیل‌های بالا برای تحریک فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی جدید و کاهش مشکلات عمومی و... دیده می‌شوند (Kabadayi et al, 2020). برای به ثمر نشاندن این پتانسیل‌ها نیاز به راهکار یا رویکردهای مؤثری است که یکی از این ابزارها "رویکرد پایدار" به گردشگری روستایی است. این رویکرد از منابع مراقبت می‌کند و در نتیجه کیفیت و جذابیت پیشنهاد را افزایش می‌دهد و این مقوله با دیدگاه بیان‌شده در ادبیاتی که بر چندبعدی بودن پایداری در گردشگری روستایی تأکید دارد، مطابقت دارد (Lane, 1994). تأثیر مثبت توسعه گردشگری روستایی می‌تواند مستقیماً توسط جامعه روستایی محلی احساس شود (Wijijayanti et al, 2020).

تعدد اشکال گردشگری و فعالیت‌های اوقات فراغت، ناشی از عوامل بسیاری است. این موارد می‌توانند شامل علائق، کنجکاوی در مورد پدیده‌ها، مباحث فرهنگی یا تفریحی، منابع توریستی، زیرساخت‌ها، امکانات فنی یا مقصدی باشند که به‌عنوان یک منطقه خاص یا نوع منظره شناخته می‌شوند که توسعه را نیز در بردارند (Widawski et al, 2023). علیرغم چنین مزایا و فرصت‌های جدیدی که در مناطق روستایی به وجود آمده‌اند، هنوز در زمینه تحقیقاتی که بخواهند اطلاعاتی را در مورد توسعه گردشگری در جوامع روستایی به سیاست‌گذاران ارائه دهند، کمبود مبانی نظری وجود دارد (Vaishar & Šťastná, 2022; Petrović et al, 2018). اگرچه بسیاری از تحقیقات به عوامل مثبت و منفی مؤثر در توسعه پایدار گردشگری روستایی توجه کرده‌اند و کمتر تحقیقی توانسته است هر دو مورد را توأمان با یکدیگر مورد بررسی قرار دهد و توجه به این دو عامل مهم، به‌عنوان محور اصلی این تحقیق می‌باشد. از طرفی نیز باوجود اینکه تحقیقات مختلف مؤلفه‌ها و متغیرهایی را در این زمینه مطرح کرده‌اند، اما هنوز فقدان یافته‌هایی که بتوانند این نقش دوگانه را به‌خوبی تبیین سازند احساس می‌شود و از این منظر، این حوزه موضوعی دارای فقر مبانی نظری می‌باشد. از طرفی نیز ملاحظه می‌شود که برخی از تحقیقات مرتبط در این زمینه، اغلب راه ناقصی را طی کرده که به ارائه نتایج یا یافته‌های متقن منتهی نمی‌شوند، به همین سبب در این مطالعه، بر شناسایی و تبیین عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی تمرکز می‌شود، به این معنی که ابتدا این عوامل شناسایی شده و سپس ابعاد و جوانب دربرگیرنده آن‌ها را از منظر خبرگان تبیین می‌سازیم. منظور از عوامل کارکردی و غیر کارکردی این است که عوامل کارکردی مواردی

هستند که قابلیت کاربرد داشته و نتایج حاصل از آن‌ها بازده یا راندمان مشخص و خوبی را در پی دارد اما عوامل غیر کارکردی، عکس مورد فوق را در پی خواهند داشت. همچنین، از دو جهت از کلیدواژه "چندگانه" برای تشریح این عوامل در نظر گرفته شده است، یکی در رابطه با اینکه این عوامل دارای ابعاد و جوانب مختلفی هستند که باید شناسایی شوند، دوم اینکه این عوامل می‌توانند علاوه بر تأثیر و تأثرات مرتبط با خودشان، سایر پیامدها را نیز در بر داشته باشند و این مقوله به پیچیدگی و چندبعدی بودن آن‌ها می‌افزاید. شهرستان سرعین از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری کشور می‌باشد که اکثر گردشگران و بازدیدکنندگان، این شهر را به واسطه آب‌درمانی و چشمه‌های آبگرم طبیعی می‌شناسند. پتانسیل بسیار مهم و کلیدی این شهرستان، در گردشگری روستایی نیز قابل‌شناسایی و بررسی است. این شهرستان، دارای ۲۶ روستا می‌باشد که هریک از آن‌ها به واسطه هم‌جواری با قله سبلان و امکانات آب‌درمانی، می‌توانند در زمینه توسعه پایدار گردشگری متمر ثمر باشند. اما این مقوله نیازمند شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مختلفی در این زمینه است که در ابتدای امر، بایستی به‌خوبی مورد شناسایی و بررسی قرار گیرند. از همین رو، هدف اصلی تحقیق حاضر، شناسایی و تبیین عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی با محوریت مطالعه روستاهای شهرستان سرعین است. در ادامه، مبانی نظری و پیشینه تحقیق، روش‌شناسی تحقیق، یافته‌های تحقیق، بحث و نتیجه‌گیری مطرح می‌شوند.

مبانی نظری

در رابطه با گردشگری روستایی تعاریف و نظریه‌های مختلفی ارائه شده است. سازمان جهانی گردشگری (۲۰۲۱) گردشگری روستایی را به‌عنوان نوعی از گردشگری تعریف کرد که در آن تجربه بازدیدکنندگان به طیف وسیعی از محصولات مرتبط است که عموماً با فعالیت‌های مبتنی بر طبیعت، کشاورزی، سبک زندگی، فرهنگ روستایی، ماهیگیری و گشت‌وگذار مرتبط است. به‌طور کلی، فعالیت گردشگری روستایی دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است، زیرا در مناطق روستایی انجام می‌شود و انگیزه اصلی آن، جستجوی جاذبه‌های گردشگری مرتبط با آرامش، حومه شهر، فرهنگ سنتی و فرار از جمعیت و ازدحام دیوانه کننده است (Ivona, 2021). تعریفی دیگر، گردشگری روستایی را به‌عنوان «آن دسته از فعالیت‌های گردشگری می‌داند که در نواحی روستایی جهت سپری کردن اوقات فراغت در محیط بومی و یا جامعه محلی صورت می‌پذیرد» (European Commission, 2021). گردشگری روستایی یک نوع مهم از گردشگری است که به گردشگری در روستاها، شیوه زندگی در جامعه روستایی، نشان دادن جاذبه‌ها، سنت‌ها و... اشاره دارد (Ayazlar & Reyhan, 2015). گردشگری روستایی در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه به‌عنوان یک استراتژی توسعه پایدار در مناطق روستایی مورد استفاده قرار گرفته است (Liu et al, 2023). هدف این استراتژی، توسعه و توانمند ساختن یک جامعه روستایی با حفظ فرهنگ سنتی آن است (Ayhan et al, 2020). به‌طور کلی، امروزه گردشگری روستایی در بسیاری از مناطق به‌عنوان عنصر جدید و مهم اقتصاد روستایی تبدیل شده است. اهمیت آن، هم به‌عنوان یک بخش استراتژیک و هم راهی برای تقویت توسعه مناطق روستایی بسیار پررنگ و حیاتی است (Polukhina et al, 2021).

در بسیاری از کشورها، مناطق روستایی کمتر از مناطق شهری توسعه یافته‌اند. اغلب تصور می‌شود که آن‌ها دارای مشکلات زیادی مانند بهره‌وری پایین، تحصیلات پایین و درآمد کم هستند. مسائل دیگر، شامل جابجایی جمعیت از روستاها به مناطق شهری، رشد اقتصادی پایین، کاهش فرصت‌های شغلی، از بین رفتن مزارع، تأثیرات بر میراث تاریخی و فرهنگی، تغییرات شدید جمعیتی و کیفیت پایین زندگی است. این مسائل نشان می‌دهند که حفظ فعالیت‌های کشاورزی بدون تغییر

ممکن است و مسبب مشکلات متنوع و عمیق‌تر در مناطق روستایی هستند (Liu et al, 2023). لی و همکاران (۲۰۱۹) تحلیل کردند که چرا برخی از مناطق روستایی تحلیل می‌روند درحالی‌که برخی دیگر رشد و بهبود می‌یابند. آن‌ها تأکید کردند که لازم است تاب‌آوری جوامع روستایی با توسعه فعالیت‌های جدید گردشگری در پاسخ به تقاضاهای بالقوه شهری بهبود یابد. علاوه بر این، مارکی و همکاران (۲۰۰۸) برای غلبه بر اجتناب‌ناپذیری زوال روستایی اشاره کردند که معکوس کردن رکود روستایی مستلزم جهت‌گیری سرمایه‌گذاری و اصلاح سیاست‌های حمایتی در مورد گردشگری است. از آنجایی که دولت نقش مهمی در توسعه گردشگری روستایی ایفا می‌کند، ارائه بینش، دیدگاه‌ها و توصیه‌های ارزشمند به سیاست‌گذاران برای تقویت سیاست‌ها و اقدامات پایدار در مقاصد روستایی ضروری است (Liu et al, 2020).

امروزه موضوع پایداری سرلوحه تمامی فعالیت‌ها و برنامه‌های توسعه از جمله گردشگری روستایی است (Rezvani et al, 2016). در سال‌های اخیر دنیای روستایی دستخوش تغییرات جدیدی شده است. حفاظت از طبیعت و فرهنگ محلی اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است. بناهای تاریخی و جوامع سنتی روستایی بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند (Ivona, 2021). برخی از مناطق روستایی که دسترسی بیشتری نسبت به سایرین دارند، با ورود کسانی که شهر را ترک کرده‌اند (ضد شهرنشینی) مجدداً مسکونی شده‌اند. با این حال، برای بسیاری از مناطق روستایی، روند کاهش همچنان ادامه دارد (Wilson, 2009; Saxena & Ilbery, 2008). مشاهده می‌شود که گردشگری روستایی نه تنها به دلیل فعالیت‌های کشاورزی، بلکه شامل محصولات گردشگری مختلفی است. برامول و لین (۱۹۹۵) بر اشکال دیگری مانند طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری اکتشافی، گردشگری ورزشی، گردشگری سلامت و سایر اشکال گردشگری فعال مانند پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری در کوهستان، اسب‌سواری، ماهیگیری و غیره تأکید دارند.

جوامع روستایی توسعه گردشگری را فرصتی برای تنوع بخشیدن به اقتصاد مناطق روستایی و احیای مناطقی می‌دانند که در غیر این صورت در مواجهه با پویایی بازار و تحول سیاست‌های کشاورزی دیگر رقابتی نیستند (Ivona, 2021). علاقه به گردشگری به عنوان عاملی در توسعه نواحی روستایی در عناصر متعددی - واقعی یا فرضی - مانند نیاز به کار زیاد و آمادگی به راحتی به دست آمده است که می‌تواند مشارکت بالای جمعیت محلی، به ویژه در زنان را تضمین کند (Ammirato & Felicetti, 2014). به گفته کمیسیون روستایی (۱۹۹۵)، پایداری یکی از اولویت‌های توسعه گردشگری روستایی است: «گردشگری پایدار روستایی عبارت است از هماهنگی صحیح در رابطه ایجاد شده بین نیازهای بازدیدکننده، مکان و جامعه پذیرنده».

اخیراً، بیشتر تحقیقات بر روی توسعه پایدار گردشگری روستایی متمرکز شده‌اند (Polukhina et al, 2021; Asmelash & Kumar, 2019). پایداری به توانایی یک مقصد برای حفظ تولید در طول زمان در مواجهه با محدودیت‌ها و فشارهای طولانی مدت اشاره دارد (Altieri et al., 2018). همچنین، بسیاری از مطالعات اشاره می‌کنند که گردشگری روستایی در سراسر جهان به طور فزاینده‌ای اهمیت می‌یابد و به عنوان نوعی استراتژی مهمی برای توسعه پایدار مناطق روستایی دیده می‌شود (Hall et al, 2003; Richards & Hall, 2003; Lane, 1994). گردشگری روستایی از طریق مفهوم پایداری، بر حمایت از منابع زیست‌محیطی طبیعی و فرهنگی متمرکز است و صریحاً بر مشارکت مردم محلی و مسئولیت گردشگران با استفاده از منابع آن تأکید می‌کند (Wood, 2002; Mvula, 2001). در اسناد اتحادیه اروپا نیز تأکید شده است که

1. Li et al
2. Markey et al
3. Counter-urbanization
4. Bramwell & Lane
5. Countryside Commission

پایداری یک عامل مؤثر در رقابت یک مقصد است، از جمله محیط‌های روستایی و گردشگری روستایی یک جایگزین مناسب است که می‌تواند در توسعه پایدار منطقه‌ای در روستاها و کمون‌ها با تأثیر کمتری در محیط‌زیست در مقایسه با تأثیر کمتری در محیط‌زیست تأثیر بگذارد (Korani & Shafiei, 2021; Winter & Kim, 2020; Serra Cantallops, 2014; et al, 2015; Saarinen & Lenao, 2014). به عبارتی کلی‌تر، یکی از بارزترین ویژگی‌های گردشگری روستایی امروزه پایداری محیطی است و چنین توسعه‌ای بیش از رشد اقتصادی پایدار است. چراکه مفاهیم توسعه پایدار عوامل محیطی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در مناطق روستایی را در نظر می‌گیرد (Widawski et al, 2023). فقدان آن می‌تواند پیامدهایی برای کیفیت زندگی آینده جامعه محلی و همچنین برای محصول گردشگری ارائه‌شده داشته باشد (Berry & Ladkin, 1997). گردشگری پایدار، از جمله آنچه در محیط روستایی انجام می‌شود، به‌منظور حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی محیطی، بر مسئولیت‌پذیری گردشگران و نیاز جامعه محلی به مشارکت در این تلاش‌ها تأکید می‌کند (Huete-Valero, 2021). توسعه پایدار گردشگری روستایی در این زمینه نه تنها به‌عنوان ابزاری برای پیاده‌سازی اقدامات و فعالیت‌هاست، بلکه به‌عنوان یک عنصر محرک توسعه روستایی تلقی می‌شود که فرصت‌های شغلی برای روستائیان را افزایش داده و بازاریابی محصولات کشاورزی را ترویج می‌کند (Widawski et al, 2023). همچنین، می‌تواند تولید را در مناطق روستایی بهبود بخشد و با افزایش مؤثر درآمد دریافتی ساکنان روستا، شرایط زندگی را بهبود می‌بخشد (Anup & Parajuli, 2014; Yang & Xiang, 2012).

پایداری در گردشگری در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی منعکس می‌شود. اولین مورد به مدیریت درآمد و توسعه نهادها و سرمایه‌گذاری‌های تجاری اشاره دارد. دوم به همکاری متقابل، نوآوری و خلاقیت ترجمه می‌شود. درحالی‌که سومی شامل آگاهی زیست‌محیطی، مدیریت منابع زیست‌محیطی با روحیه استفاده منطقی و مدیریت گردشگری است که در منطقه رخ می‌دهد (Utami et al, 2023). بااین‌حال، سایر محققان به چهار بعد از فعالیت‌های پایدار در محیط روستایی اشاره می‌کنند که باید در سطوح اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و اکولوژیکی منسجم باشد تا بتواند نیازهای کنونی را بدون آسیب رساندن به نسل‌های آینده برآورده کند (Štreimikienė et al, 2016; Andrei et al, 2012).

سه ویژگی توسعه پایدار که در بالا ذکر شده است. اولاً، توسعه حال و آینده باید در نظر گرفته شود تا از آسیب رساندن به نسل‌های آینده جلوگیری شود. ثانیاً، توسعه یک جنبه نباید توسعه سایر جنبه‌ها را تضعیف یا محدود کند. ثالثاً، منابع طبیعی - یا به‌طور کلی، محیط‌زیست طبیعی - باید بدون رها کردن توسعه اقتصاد محافظت شود. بااین‌حال، باید مراقب بود که رابطه هماهنگ بین اقتصاد، جامعه و منابع طبیعی تضمین شود (He, 2012). در این دیدگاه، توسعه گردشگری پایدار به‌طور گسترده پذیرفته‌شده است و به‌عنوان ابزاری مهم و مناسب سیاسی برای توسعه گردشگری تلقی می‌شود (Widawski et al, 2023).

از طرفی، در سال‌ها و حتی دهه‌های اخیر، گردشگری به یکی از اصلی‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی تبدیل شده است. این پتانسیل را دارد که به‌طور قطعی منابع جدیدی از درآمد و اشتغال را تولید کند و به نظر می‌رسد برای پایداری بلندمدت مناطق روستایی که گردشگری را به خود جلب می‌کنند بسیار مهم است (Lekovic et al, 2020). اگر قرار باشد فعالیت‌ها مؤثر باشند، نمی‌توان آن‌ها را صرفاً به حفاظت از طبیعت تقلیل داد. هدف همچنین باید حفظ فرهنگ و شخصیت جوامعی باشد که به روی گردشگری باز می‌شوند، پایداری چشم‌انداز و زیستگاه‌ها، پایداری اقتصاد روستایی، و حفظ صنعت گردشگری که در بلندمدت قابل دوام است (Widawski et al, 2023). محققان مختلفی در زمینه نقش‌های کارکردی و غیر کارکردی در زمینه در توسعه پایدار گردشگری روستایی مطالبی را بیان کرده‌اند اما باید توجه داشت که

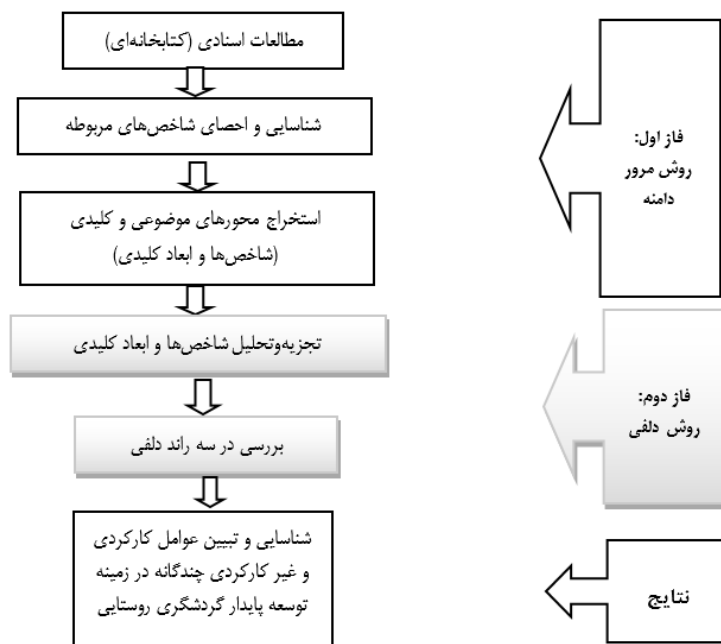
بسیاری از این عوامل، چند بعد یا چند وجه دارند و اصطلاحاً، چندگانه هستند که بایستی شناسایی شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. در ادامه به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود.

اکثر اندیشمندان معتقدند که گردشگری روستایی، مزایا و فرصت‌های مختلفی را به بار می‌آورد که گوشه‌ای از آن‌ها عبارت‌اند از: معکوس کردن مهاجرت روستایی، مبارزه با فقر در محیط روستایی؛ افزایش کیفیت محیط‌زیست روستایی؛ تحریک اشتغال؛ پاسخگویی به تقاضا برای کیفیت، سلامت، ایمنی و... (Guresci, 2022; UNWTO, 2021; Gender, 2012). همچنین، می‌تواند در زمینه توسعه پتانسیل‌های مناطق مختلف و ایجاد استراتژی‌های معتبر و قوی متمرکز باشد (Wijijayanti et al, 2020). با حمایت دولت و سازمان‌های مرتبط، فعالیت‌های اقتصادی و تجاری در روستاها حفظ، تشویق و تحریک می‌گردند (Blakely & Bradshaw, 2002). همچنین، گردشگری روستایی می‌تواند مفاهیم و دیدگاه‌های مرسوم در مورد گردشگری را احیا کند و بعد جدیدی را به مفهوم توسعه پایدار بی‌آورد (Aref et al, 2010). بنابراین، مقاصد گردشگری روستایی بخش‌هایی ضروری هستند که می‌توانند به توسعه مناطق، هم در محیط‌های شهری و هم در محیط‌های روستایی کمک کنند. علاوه بر این، رفاه و زندگی جامعه را بهبود می‌بخشد، به‌ویژه افرادی که در اطراف زندگی می‌کنند (Wijijayanti et al, 2020). علاوه بر این، یک اثر چند برابری و ارزش زیادی از مزایای برای جامعه، مانند ایجاد مشاغل جدید و کاهش بیکاری را فراهم می‌کند (Hadiwijoyo, 2012).

رویکردهای معاصر به گردشگری روستایی که به تأثیرات منفی می‌پردازند نه تنها به مفهوم به حداقل رساندن تأثیرات گردشگری روستایی مربوط می‌شوند، بلکه به تاب‌آوری طولانی‌مدت منابع طبیعی و اجتماعی با کیفیت خوب، کیفیت زندگی جامعه گردشگر پذیر، و رضایت بازدیدکننده نیز می‌پردازند (Widawski et al, 2023). علاوه بر این، فعالیت‌های گردشگری روستایی سازمان‌یافته می‌تواند باعث پدیده منفی‌ای شود که به‌عنوان گردشگری انبوه شناخته می‌شود و زمانی اتفاق می‌افتد که تعداد زیادی از گردشگران در یک منطقه روستایی به‌طور هم‌زمان حضور می‌یابند و فعالیت می‌کنند (Priatmoko et al, 2023). این گردشگری انبوه اثرات منفی بسیاری بر جوامع روستایی محلی از جمله ازدحام، آلودگی هوا، زباله، فشار و کاهش منابع طبیعی و روستایی دارد و همچنین بر سلامت روانی افراد محلی تأثیر منفی می‌گذارد (Singh, 2018; López-Guzmán et al, 2011). علاوه بر این، ترویج اخیر فعالیت‌های گردشگری روستایی می‌تواند به افزایش قیمت خدمات و محصولات مختلف در مناطق روستایی کمک کند که به‌نوبه خود هزینه‌های زندگی را افزایش می‌دهد (Kim et al, 2013). این مقوله نیازمند بررسی و تحلیل دقیق است که بسیاری از اندیشمندان برای توضیح و تأکید بیشتر در رابطه با آن از اصطلاحات و عبارات خاصی استفاده می‌کنند. به‌عنوان مثال، لین و همکاران (۲۰۲۲) از اصطلاح "فیل در اتاق گردشگری روستایی"^۱ روستایی استفاده می‌کنند. عبارت "فیل در اتاق" به چیزی اشاره دارد که آن قدر بزرگ، دشوار و درعین حال آن قدر مهم است که در جلسات درباره آن بحث نمی‌شود. فیل در اتاق گردشگری روستایی مشکل کاهش فرصت‌های اسکان برای مردم محلی در مناطق جذاب گردشگری روستایی، به‌ویژه در کشورهایی است که جنبش‌های به‌اصطلاح نو روستایی^۳ مهمی دارند.

در شکل ۱، مدل مفهومی تحقیق ارائه شده است.

1. Lane et al
2. The Elephant in the Rural Tourism Room
3. Neo-rural movements.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، ترکیبی است. روش مورد استفاده آمیخته یا ترکیبی است و رویکرد مورد استفاده در آن، رویکرد نسبی متوالی با وزن نابرابر است که در دو فاز کیفی-کیفی صورت می‌پذیرد. در فاز اول با استفاده از روش کیفی مرور دامنه، شاخص‌های مربوطه را از تحقیقات مرتبط شناسایی و احصا شده‌اند و در فاز دوم، با استفاده از روش کیفی دلفی نقش‌های کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی از منظر خبرگان تبیین شده‌اند. لازم به ذکر است که با عطف به میزان زمان و هزینه اختصاص داده‌شده، فاز دوم تحقیق، وزن بیشتری نسبت به فاز اول داشته است.

در فاز اول که از روش مرور دامنه استفاده شد، از طریق مطالعات مختلف در این زمینه شاخص‌های مرتبط شناسایی و احصا شدند. عمده مطالب از مراکز و پایگاه‌های علمی داخلی چون SID.ir، Magiran.ir، Ensani.ir و منابع خارجی از مراکز و پایگاه‌های علمی چون Proquest، Emerald، Scimedirect، Web of science، Google scholar استخراج شدند. یافته‌های حاصله در جدول ۲ ارائه شده‌اند. در فاز دوم تحقیق که از روش کیفی دلفی استفاده شده است، محقق آیت‌های مستخرج از مرحله قبل را در اختیار خبرگان مرتبط قرار می‌دهد تا در رابطه با شاخص‌های کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی نظراتشان را اعلام دارند. در این فاز، ۱۲ تن از خبرگان با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند که در رابطه با شهرستان سرعین نیز آشنایی کاملی داشتند. تخصص اصلی آن‌ها در زمینه گردشگری، گردشگری روستایی، توسعه پایدار، برنامه‌ریزی شهری و روستایی؛ جغرافیا بود که در سه راند دلفی مشارکت داشتند. این افراد، هم از حوزه‌های مختلف سیاسی، اداری، اقتصادی و دانشگاهی می‌باشند که دارای تحصیلات مرتبط در این زمینه بوده و هم سابقه اجرایی مرتبط با گردشگری روستایی را در کارنامه خدمتی خود دارند.

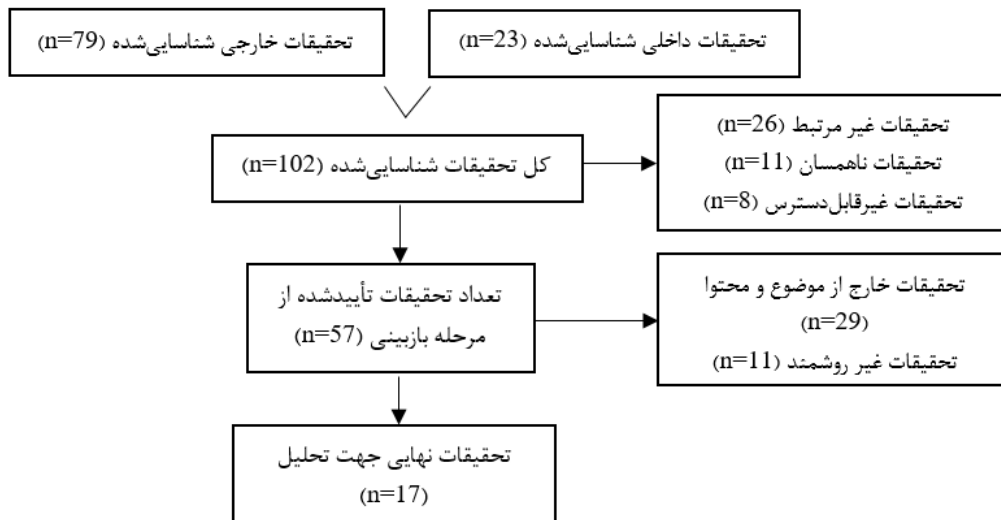
جدول ۱. مشخصات خبرگان مرحله دوم تحقیق، فاز دلفی

مشخصات			فراوانی
جنسیت	مرد	زن	
	۱۰	۲	
تحصیلات	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری
	۰	۱	۱۰
	سنوات خدمتی	سال ۱۰-۰	سال ۱۱-۲۰
	۲	۶	۴
حوزه کارکردی / اجرایی	اقتصادی	اداری-سیاسی	دانشگاهی
	۱	۶	۵

روش مرور دامنه معمولاً برای "شناسایی" استفاده می‌شود که عمده توجه آن به مفاهیم و تعاریف یک موضوع یا زمینه است که در محدوده زمانی مشخص به مرور جامع می‌پردازد (Colquhoun, 2016). این روش دارای مراحل ذیل می‌باشد:

۱. شناسایی حوزه یا محدوده تحقیق
۲. شناسایی مطالعات مرتبط را از طریق پایگاه‌های داده، فهرست‌های مرجع، وبسایت‌ها، مقالات کنفرانس، مقالات چاپی، ادبیات نظری و... که شامل زیر مراحل ذیل می‌باشد:
 - پیگیری تمامی منابع اطلاعاتی که جستجو شده‌اند؛
 - استخراج کلمات یا شاخص‌های کلیدی؛
 - جستجو مجدد در حوزه یا محدوده تحقیق؛
۳. انتخاب مطالعات مربوط به حوزه تحقیق. در این مرحله یک کار صورت می‌پذیرد:
 - معیارهای ورود و خروج (تأیید و حذف) را مشخص کنید.
۴. استخراج داده‌ها و اطلاعات از مطالعات شناسایی شده. در این مرحله یک کار صورت می‌پذیرد:
 - تمام متغیرهایی را که برای آن داده‌ها می‌خواهید را فهرست و تعریف کنید.
۵. نتایج را جمع‌آوری، خلاصه و گزارش کنید.
۶. (مرحله اختیاری) برای دریافت اطلاعات بیشتر با ذینفعان مشورت کنید زیرا ممکن است بینش‌هایی در مورد آنچه که ادبیات برجسته نمی‌کند ارائه دهند (Arksey & O'Malley, 2005).

مراحل مرور دامنه و نحوه استخراج داده‌ها و اطلاعات از مطالعات مرتبط با این تحقیق، در شکل ۲ نمایه شده‌اند. روش دلفی یکی از روش‌های کیفی است که چهار ویژگی اصلی دارد: ناشناس بودن، تکرار، بازخورد کنترل شده و آماری، پاسخ گروهی (Habibi et al, 2014; Jünger et al, 2013). هدف اصلی روش دلفی "به دست آوردن قابل‌اعتمادترین اجماع نظر گروهی از کارشناسان با "یکسری نظرسنجی‌های تخصصی به همراه بازخورد نظرات کنترل شده" است (Habibi et al, 2014). این روش دارای مراحل و فرآیندهای مختلفی است که موارد ذکر شده، مورد توافق اکثریت اندیشمندان این حوزه است. این موارد عبارت‌اند از: شناسایی حوزه موضوعی، تشکیل پنل، شروع راندهای دلفی، استخراج شاخص‌ها (Nasa et al, 2021).

شکل ۲. نمودار جریان تحقیقات مرتبط با عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، با مرور ادبیات نظری مربوطه در این حوزه؛ ۱۷ تحقیق کاملاً مرتبط با موضوع شناسایی شدند که جهت تحلیل و بررسی به مرحله مرور دامنه ارسال می‌شوند.

یافته‌ها

همان‌طور که در قسمت قبلی اشاره شد، ابتدا با استفاده از روش مرور دامنه، تحقیقات مرتبط با عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند. مطالعات مربوطه در دو طیف قرار داشتند که برخی از آن‌ها گستره مورد بررسی‌شان "خاص (توسعه پایدار گردشگری روستایی)" و برخی "عام (گردشگری روستایی)" بود. همچنین، رویکرد پژوهش آن‌ها در دو مقوله "جمع‌آوری و تحلیل؛ صرفاً جمع‌آوری" بوده است. یافته‌های حاصله در جدول ۲ نشان داده شده‌اند. لازم به ذکر است که موارد ذکر شده در جدول مرور دامنه، به ترتیب اولویت‌های موضوعی و محتوایی می‌باشند و بنا به رعایت حجم و نظم مقاله، شاخص‌های مرتبط در جدول ۳ ارائه شده‌اند.

جدول ۲. مرور دامنه تحقیقات مرتبط با عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی

محقق	سال	عنوان تحقیق	نوع اثر	روش تحقیق	رویکرد پژوهش		گستره مورد بررسی	
					جمع‌آوری و تحلیل	صرفاً جمع‌آوری	خاص (توسعه)	عام
Ivona	۲۰۲۱	پایداری گردشگری روستایی و نقش آن در ارتقای توسعه محلی	مقاله مروری	تحلیل اسنادی	*	*	پایدار گردشگری (روستایی)	عام (گردشگری روستایی)
Widawski et al	۲۰۲۳	ارائه رویکردی پایدار برای توسعه گردشگری در مناطق روستایی:	مقاله پژوهشی	مطالعه موردی ^۱	*	*	پایدار گردشگری (روستایی)	عام (گردشگری روستایی)

				مورد مطالعه لهستان		
				توسعه پایدار مناطق روستایی: مدلی پویا در میان بهره‌برداری گردشگری و چشم‌انداز	۲۰۲۲	Iannucci et al
*	*	اقتصادسنجی	مقاله پژوهشی			
				تکامل مشترک گردشگری روستایی و توسعه پایدار روستایی در هنگ‌دوئگ، کره: پیچیدگی، درگیری و واکنش محلی	۲۰۱۸	Kim & Jamal
*	*	تحلیل اسنادی	مقاله مروری			
				گردشگری و توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در مناطق حفاظت‌شده - کوپونیک صربستان	۲۰۱۹	Ristić et al
*	*	تحلیل SWOT	مقاله پژوهشی			
				گردشگری پایدار روستایی: درس‌هایی برای توسعه روستایی	۲۰۱۱	McAreavey & McDonagh
*	*	مطالعه موردی	مقاله مروری			
				بررسی فعالیت‌های گردشگری پایدار روستایی با ریسک متفاوت: یک مورد GIS-MCDM در اصفهان-ایران	۲۰۲۳	Akbarian Ronizi et al
*	*	مدل تصمیم‌گیری چند معیاره (MCDM)	مقاله پژوهشی			
				گردشگری روستایی: مرور نظام‌مند در مورد تعاریف و چالش‌ها	۲۰۲۱	Rosalina et al
*	*	مرور سیستماتیک کمی (SQLR)	مقاله پژوهشی			
				فرصت‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی در شهرداری وریاس- صربستان	۲۰۱۴	Mrkša & Gajić
*	*	پیمایش	مقاله پژوهشی			
				تقویت پایداری مناطق روستایی: نقش گردشگری روستایی و	۲۰۱۴	Fagioli et al
*	*	تحلیل اسنادی	مقاله مروری			

				گردشگری کشاورزی		
				نقش گردشگری روستایی در تقویت پایداری مناطق روستایی: مورد مطالعه روستای زلاکوسا	۲۰۲۱	Ćurčić et al
*	*	ارزیابی مشارکتی روستایی (PRA)	مقاله پژوهشی	گردشگری روستایی و اهداف توسعه پایدار بررسی متغیرهایی که بیشترین تأثیر را بر رفتار گردشگر دارند	۲۰۲۱	López-Sanz et al
*	*	تحلیل اسنادی	مقاله مروری	گردشگری روستایی، تنوع اقتصاد روستایی و توسعه پایدار	۲۰۱۰	Bojniec
*	*	تحلیل اسنادی	مقاله مروری	گردشگری روستایی و پایداری: یک موضوع ویژه، بررسی و به‌روزرسانی برای سال‌های آغازین قرن بیست و یکم	۲۰۲۱	Lane et al
*	*	تحلیل SWOT	مقاله پژوهشی	بررسی چالش‌ها، فرصت‌ها و راه‌کارهای توسعه گردشگری روستایی (مورد مطالعه روستاهای بیاضه، گرمه و مصر شهرستان خور و بیابانک)	۲۰۱۴	Saghaei te al
*	*	پیمایش	مقاله پژوهشی	چالش‌های فراروی توسعه گردشگری روستایی، مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان مشکین شهر	۲۰۲۲	Imani et al
*	*	پیمایش	مقاله پژوهشی	بررسی و تحلیل چالش‌های توسعه توریسم روستایی از	۲۰۱۵	Taghdisi et al

دیدگاه روستائیان
روستاهای هدف
گردشگری استان
آذربایجان غربی

در ادامه، جدول مرتبط با شاخص‌های احصا شده تحقیقات فوق ارائه می‌گردند. این موارد در جدول ۳ نمایه شده‌اند. لازم به ذکر است که این موارد، هم عوامل کارکردی و هم عوامل غیر کارکردی را در برمی‌گیرند که با مکانیزم مرحله ۴ روش مرور دامنه‌گزینش شده‌اند.

جدول ۳. شاخص‌های مستخرج از تحقیقات منتخب در روش مرور دامنه

عنوان تحقیق	شاخص‌ها
تحقیق ۱	اتخاذ رویکردهای چند کارکردی در زمینه گردشگری روستایی؛ حفاظت از طبیعت و فرهنگ محلی؛ رویکردهای ضد شهرنشینی؛ حفظ اشتغال و تنظیم جریان مهاجرت از روستا به شهر؛ مراقبت از محیط‌زیست؛ ارتقای کیفیت کلی زندگی؛ فرصت‌های درآمد و اشتغال؛ فرصت تنوع بخشیدن به اقتصاد مناطق روستایی و احیای آن‌ها؛ مشارکت بالای جمعیت محلی؛ مشارکت فعال گردشگران و بازدیدکنندگان؛ احیای هویت قلمرو و روابط جامعه روستایی؛ ایجاد چالش واقعی بین حفاظت از فرهنگ و توسعه اقتصادی روستا؛ امکان بروز تضاد فرهنگی-اجتماعی.
تحقیق ۲	استراتژی توسعه محلی؛ فعال‌سازی جامعه محلی برای تقویت سرمایه محلی؛ آگاهی از محیط‌زیست و موارد متعاقب؛ حفظ میراث فرهنگی و سنت‌های روستایی؛ ایجاد و اجرای راهبردها، برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط با توسعه منطقه؛ انجام فعالیت‌های بازاریابی، اطلاع‌رسانی، تبلیغاتی؛ سازمان‌دهی و حمایت از فعالیت‌های مختلف؛ همکاری و تبادل تجربه با نهادهای عمومی و سازمان‌های غیردولتی در سطوح ملی و بین‌المللی.
تحقیق ۳	افزایش ارزش منابع روستایی؛ حفظ ارزش منابع و سرمایه‌های کشاورزی؛ حفظ منابع زیست‌محیطی؛ توسعه چند کارکردی توأم با کارآفرینی محلی؛ پویایی و تنوع درآمد سودآور در مناطق روستایی؛ نقش مهم و کلیدی مقامات دولتی و اجرایی در گردشگری روستایی؛ تقویت و حمایت دولت؛ توسعه سیاست‌های برنامه‌ریزی و رشد روستایی؛ سیاست‌گذاری دولتی جهت تقویت پایداری؛ وجود چالش‌های متعدد در زمینه سیاست‌گذاری گردشگری روستایی؛ ایجاد چالش‌ها و آسیب‌های بالقوه مضر و غیرقابل جبران؛ چالش بهره‌برداری بیش‌از‌حد از منابع محلی؛ تغییرات بیش‌از‌حد زمین؛ برهم ریختن تعادل عناصر اکولوژیکی و فرهنگی.
تحقیق ۴	ایجاد حمایت‌های اجتماعی قوی؛ توسعه استراتژی توسعه ملی صادرات‌گرا؛ توسعه یکپارچه روستایی؛ توسعه فرصت‌های تفریحی و آموزشی مرتبط با میراث روستایی؛ تعامل بین ساکنان محلی و بازدیدکنندگان؛ ترویج گردشگری سبز؛ کشاورزی پایدار؛ توسعه بازاریابی؛ توسعه ابتکارات محلی؛ توسعه بازارهای جدید.
تحقیق ۵	ارتقای ارزش‌های گردشگری در راستای توسعه گردشگری روستایی؛ امکان توسعه گردشگری روستایی و امکانات توسعه گردشگری روستایی؛ حفاظت از طبیعت؛ تأثیر ترویج ارزش‌های گردشگری بر توسعه گردشگری؛ سطح زیرساخت و تجهیزات کاربردی؛ امکان توسعه گردشگری روستایی؛ تأثیر گردشگری بر اشتغال جمعیت محلی؛ تأثیر آلاینده‌ها بر محیط‌زیست؛ ارتقای محصولات داخلی با کیفیت سستی؛ افزایش درآمد واقعی از فروش محصولات داخلی.
تحقیق ۶	ایجاد ظرفیت‌های چندمنظوره در روستاها؛ مشارکت و همکاری گروه‌های ذینفع مختلف؛ تأثیرات مثبت زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی؛ توسعه سیاست‌ها و برنامه‌های روستایی؛ اجرای استراتژی‌های محلی؛ تمرکز بر سرمایه‌گذاری به‌جای یارانه؛ حفاظت از تنوع زیستی؛ ایجاد اشتغال و کمک به تاب‌آوری مناطق روستایی؛ ارتقای توسعه یکپارچه و پایدار روستایی؛ ایجاد فرصت‌هایی برای تغییر پایدار در جوامع روستایی.
تحقیق ۷	حمایت از فعالیت‌های گردشگری روستایی؛ توسعه ظرفیت‌ها و جاذبه‌های روستایی؛ تبادلات فرهنگی؛ مبارزه با فقر و افزایش درآمد؛ کاهش بیکاری و رونق اقتصادی روستا؛ بهبود کیفیت زندگی و افزایش رفاه اجتماعی؛ رشد و توسعه مناطق روستایی؛ استراتژی‌های توسعه روستایی؛ توسعه اجتماعی-اقتصادی روستایی؛ ایجاد سرمایه‌گذاری‌های جدید در صنعت گردشگری؛ ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار؛ خطرات زیست‌محیطی؛ افزایش ضایعات منابع؛ آلودگی خاک و آب؛ آسیب جدی به خدمات اکوسیستم؛ حفظ پایداری محیطی.
تحقیق ۸	درک ضعیف از گردشگری و مزایای آن؛ عدم برنامه‌ریزی برای گردشگری روستایی؛ نیروی کار ضعیف و فاقد تخصص؛ عدم حمایت دولت؛ بوروکراسی و تصمیم‌گیری کند؛ توجه اندک به ایجاد بازاریابی دیجیتال؛ عدم وجود منابع اطلاعاتی ارائه‌شده برای گردشگران؛

1. Multifunctionality
2. Counter-urbanization
3. Multifunctional Capacities

	سرمایه‌گذاری بالا، اما بازده کم؛ کمبود امکانات رفاهی، زیرساخت‌ها و سایر گردشگران؛ دسترسی ضعیف به مقصد؛ عدم ایجاد مزیت رقابتی بهتر.
تحقیق ۹	توسعه فعالیت‌های گردشگری روستایی؛ استفاده از پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل روستا؛ ایجاد فرصت‌های واقع‌بینانه؛ برنامه‌ریزی نظام‌مند؛ حفاظت از ارزش‌های طبیعی و فرهنگی؛ حمایت از سایر انواع و اقسام گردشگری؛ ایجاد امکانات و تسهیلات روستایی متناسب؛ تاب‌آوری و رونق محلی؛ اشتغال؛ رفع نیازهای گردشگران و بازدیدکنندگان؛ مدیریت و سازمان‌دهی محلی؛ حفاظت از میراث فرهنگی؛ یکپارچگی کالبدی منظر/فضا؛ حمایت از تنوع زیستی؛ استفاده خردمندانه از منابع روستایی.
تحقیق ۱۰	توسعه چند کارکردی نواحی روستایی؛ رونق کشاورزی و درآمد؛ ایجاد تغییرات مثبت اقتصادی، اجتماعی و وضعیت سیاسی مناطق روستایی؛ ایجاد فرصت‌های کلیدی؛ رشد بالقوه مناطق روستایی؛ توسعه کارکردهای اجتماعی، اقتصادی و روستایی؛ توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی.
تحقیق ۱۱	حفاظت از محیط‌زیست؛ توسعه فناوری‌های نوین (گیاه‌پزشکی مدرن، گل‌کاری‌های جدید و...)؛ بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل؛ ایجاد سازمان گردشگری روستایی؛ توسعه پتانسیل‌های طبیعی و فرهنگی؛ محدودیت‌های توسعه اقتصادی؛ توسعه فناوری‌های مدرن؛ ایجاد فرصت‌ها و منابع درآمدی جدید؛ محدودیت منابع سرمایه‌گذاری مالی و کاربرد دانش؛ خروج جوانان از روستاها؛ ارائه زیرساخت‌های اساسی در روستاها (اعم از: آب‌رسانی، فاضلاب، خط لوله گاز، ارتباطات تلفنی، جاده‌های آسفالت، روشنایی خیابان‌ها، ایستگاه راه‌آهن، ایستگاه اتوبوس، فرستنده تلویزیون و...).
تحقیق ۱۲	توسعه مناطق روستایی؛ رضایت گردشگران و جامعه روستایی؛ بهبود کیفیت زندگی جمعیت بومی منطقه؛ غنی‌سازی فرهنگی و اجتماعی جمعیت محلی؛ بهبود و ارتقای رفاه اجتماعی اقتصادهای محلی؛ افزایش پایداری جمعیت محلی؛ اتخاذ سیاست‌های گردشگری روستایی؛ توسعه پایدار روستایی و رشد اقتصادی در منطقه؛ ارتقای اشتغال‌زایی؛ دستیابی به اهداف پایداری؛ توسعه اقتصادی-اجتماعی پایدار؛ ریشه‌کنی نابرابری‌ها و فقر در مناطق روستایی.
تحقیق ۱۳	ارتقای روحیه کارآفرینی محلی؛ ایجاد سرمایه‌گذاری‌های هدمند؛ توسعه فناوری‌های پیشرفته اطلاعات و ارتباطات؛ توسعه گردشگری و اقتصاد مبتنی بر خدمات؛ توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در اقتصاد محلی؛ توسعه اقتصاد خدمات محور؛ انسجام و هم‌افزایی سیاست‌ها؛ راه‌اندازی کسب‌وکارهای خصوصی؛ توسعه دانش مدیریتی و کارآفرینی.
تحقیق ۱۴	پیوند گردشگری روستایی با فعالیت‌های سالم؛ افول اقامتگاه‌های گردشگری روستایی «سنتی»؛ آسیب به محیط‌زیست؛ توسعه بازارهای داخلی؛ فراهم‌سازی شرایط جهت ورود به بازارهای بین‌المللی؛ ایجاد فرصت‌های سلامت و رفاهی؛ توسعه استراتژی‌های بازاریابی؛ ایجاد پدیده «گردشگری بیش‌ازحد» و مشکلات ترافیک.
تحقیق ۱۵	رونق اقتصادی؛ بهبودی نسبی وضع اقتصادی مردم و زیاد شدن مسافرت‌های تفریحی و گردش؛ ایجاد زیرساخت‌های حمل‌ونقل جدید؛ ایجاد امنیت؛ تشدید فاصله اقتصادی؛ اثرات اکولوژیکی نامطلوب؛ عدم برنامه‌ریزی مناسب و تأمین اعتبارات؛ افزایش آلودگی‌های زیست‌محیطی.
تحقیق ۱۶	اجتماعی (افزایش جرم و جنایت و ناهنجاری‌ها، ایجاد تفاوت‌های فرهنگی بین مناطق گردشگری، تغییر سبک زندگی و ارزش‌های سنتی و...)؛ اقتصادی (ضعف در امر بازاریابی محصولات و تولیدات گردشگری، نوسان موجود در بازار، اشتغال فصلی و کاذب و...)؛ زیست‌محیطی (آلودگی هوا، آلودگی صوتی، تخریب میراث فرهنگی و طبیعی، فصلی بودن گردشگری و...)؛ کالبدی (ضعف امکانات ارتباطی و حمل‌ونقلی، ضعف دسترسی به خدمات و امکانات، کمبود امکانات اقامتی و پذیرایی و...)؛ مدیریتی (ناهماهنگی و تداخل مضایف به خاطر وجود سازمان‌های موازی، عدم توجه به زیباسازی منطقه، ضعف مهارت مدیریتی، ضعف در حمایت‌های دولتی و...).
تحقیق ۱۷	مشکلات بهداشتی (مشکلات بهداشتی و سلامت در روستا، نبود امکانات و خدمات بهداشتی درمانی، مشکل دفع فاضلاب در روستا و...)؛ مشکلات مدیریتی و برنامه‌ریزی (فقدان انگیزه در مسئولان محلی، عدم توجه به پتانسیل‌های مناطق گردشگری و...)؛ مشکلات زیرساختی (نبود برق، نامناسب و ناکافی بودن مراکز اقامتی، نبود امکانات و خدمات تفریحی و...)؛ مشکلات فرهنگی و اجتماعی (کم‌رنگ شدن جاذبه‌های سنتی و قدیمی روستاها، عدم آگاهی روستا از مزایا و منافع گردشگری روستایی و...)؛ مشکلات طبیعی و اقلیمی (بروز حوادث طبیعی مانند زمین‌لرزه و خشک‌سالی)؛ مشکلات اقتصادی (عدم حمایت از سرمایه‌گذاران محلی، عدم وجود سرمایه‌گذاری‌های دولتی در زمینه گردشگری روستایی و...).

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، تحقیقات مربوطه، رویکردها و دیدگاه‌های مختلفی را دارند. حدود ۱۹۲ شاخص استخراج شدند که هر یک از موارد، در قالب فرم تخصصی برای خبرگان مرحله بعد - یعنی روش دلفی - ارسال شدند که مراحل صورت پذیرفته به شرح ذیل می‌باشند.

راند اول (دور ۱): طوفان فکری آزاد شرکت‌کنندگان در مورد موضوع از طریق ابزار الکترونیکی.

محقق، فرم تخصصی که شامل شاخص‌های مستخرج از مرحله قبل بود را برای خبرگان مربوطه ارسال نمود. نحوه ارسال از طریق ایمیل بوده است که فرم الکترونیکی برای هر یک از آن‌ها ارسال گردید. فرم به انضمام توضیحات مرتبط

با تحقیق و ماهیت آن، برای خبرگان ارسال گردید تا آن‌ها در رابطه با شاخص‌های مستخرج نظراتشان را اعلام دارند. هریک از خبرگان آزاد بودند تا در رابطه با ایجاد، حذف، تصحیح یا تعدیل شاخص‌ها نظراتشان را اعلام دارند و هیچ محدودیتی در این زمینه نداشتند. پس از توزیع فرم‌ها و نظر دهی آن‌ها، در فاصله زمانی دو هفته کاری تمامی فرم‌ها مسترد گردیدند و تحلیل اولیه و اخذ خروجی‌های بلافاصله اتخاذ شدند. برخی از اندیشمندان معتقدند که در مراحل دلفی می‌توان از کدگذاری نیز استفاده نمود (Sekayi & Kennedy, 2017). مرحله کدگذاری شامل مرتب‌سازی اولیه داده‌ها با اختصاص برچسب‌های توصیفی برای بخش‌های کوچک متن است. در واقع استفاده از کدگذاری محوری برای تجزیه و تحلیل و گروه‌بندی عبارات صورت می‌پذیرد که این مرحله این مرحله شامل مرتب‌سازی اولیه داده‌ها با اختصاص برچسب‌های توصیفی برای بخش‌های کوچک متن است. سپس، لیستی از عبارات به وجود می‌آید که با استفاده از دسته‌بندی‌های تولیدشده از فرآیند کدگذاری مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در این مرحله، با استفاده از رویکرد سلسله‌مراتب مضمون در قالب مضامین، کدها در دو دسته اصلی و فرعی دسته‌بندی شدند که با عطف به رویکرد اکتشافی (جزء به کل) است که به صورت نظام‌مند صورت پذیرفت تا ترتیب و تعادل میان شاخص‌ها برقرار گردد. این رویکرد، توسط کینگ (۲۰۰۴) و رایان و برنارد (۲۰۰۳) مطرح شده است.

راند دوم (دور ۲): ارائه فهرست اولیه به شرکت‌کنندگان (خبرگان)

فهرست مستخرج از مرحله قبل برای اظهارنظر خبرگان ارسال می‌شود. در این مرحله هریک از خبرگان موظف‌اند اطلاعاتی را در مورد هر موضوع مشخص شده در فهرست ارائه کنند. در ای راند نیز ممکن است تغییرات جزئی یا بسیار کلی صورت پذیرد که این مقوله به نظرات و دیدگاه‌های هریک از آن‌ها بستگی دارد. این مرحله نیز از طریق ارسال فایل الکترونیکی از طریق ایمیل به خبرگان صورت پذیرفت و این مرحله سه هفته کاری به طول انجامید. در این مرحله، بسیاری از شاخص‌ها حذف شدند و موارد جدیدی اضافه شدند که برخی از آن‌ها، از دیدگاه پاسخ‌دهندگان شباهت و قرابت بسیار بالایی با یکدیگر داشتند.

راند سوم (دور ۳): ارائه اظهارات نهایی

موارد مستخرج از مرحله قبل با استفاده از ایمیل برای خبرگان ارسال گردید. این مرحله برای اخذ اظهارات نهایی صورت می‌پذیرد که در اکثر مبانی نظری مرتبط با روش دلفی نیز قیدشده است که اکثر تحقیقاتی که با این روش انجام می‌شوند، در این مرحله به اجماع نهایی می‌رسند. همچنین، از خبرگان خواسته شده بود تا در رابطه با دسته‌بندی یا مؤلفه بندی شاخص‌ها نیز نظراتشان را اعلام دارند که همین امر صورت پذیرفت. این راند در دو هفته کاری به طول انجامید و در آن، نسخه نهایی یافته‌ها و فهرستی از اظهارات گردآوری شدند.

به‌منظور تأیید روایی و پایایی شاخص‌های به‌دست‌آمده، محقق آن‌ها را برای چهار تن از خبرگان -غیر از خبرگان مشارکت‌کننده در پیل دلفی- ارسال نمود تا آن‌ها در رابطه با اعتبار گزینه‌ها نظراتشان را اعلام نمایند که تمامی موارد، مورد تأیید آن‌ها بود. به‌منظور سنجش پایایی این ابعاد از ضریب هولستی^۴ استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۱ به دست آمد که مقدار موردقبول است. در جدول ۴، عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی حاصل از دلفی مرقوم شده‌اند.

1. Main & Sub
2. King
3. Ryan & Bernars
4. Holsti

جدول ۴. عوامل کارکردی و غیر کارکردی چندگانه در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستاهای شهرستان سرعین (یافته‌های حاصل از دلفی)

ابعاد (مقوله‌های اصلی)	عوامل کارکردی	شاخص‌ها (مقوله‌های فرعی)	عوامل غیر کارکردی
فرهنگی و اجتماعی	ارتقای مداوم ارزش‌های گردشگری؛ بهبود مقوله آموزش و سلامت جامعه روستایی؛ تأمین استانداردهای زندگی مردم روستایی؛ تبادل فرهنگی مفید؛ کاهش مهاجرت روستاییان به شهرها؛ افزایش تجربیات و آگاهی‌های جامعه روستایی؛ بهبود کیفیت و ارزش گردشگری روستایی	عدم استقبال جامعه محلی؛ افزایش جرم و بزه؛ تغییرات منفی فرهنگی؛ تضاد فرهنگی جامعه میزبان و میهمان؛ امکان آسیب به ارزش‌های فرهنگی-اجتماعی روستا؛ ارزش‌ها، رویکردها، محصولات و... سنتی جای خود را به محصولات مدرن می‌دهند؛ امکان بروز پدیده تقلید از فرهنگ شهری	
اقتصادی	محصولات سنتی داخلی با کیفیت؛ ایجاد درآمد واقعی و مؤثر برای ساکنان؛ سرمایه‌گذاری جهت توسعه امکانات گردشگری روستایی؛ امکان اشتغال جمعیت محلی؛ تغییر در تجارت کلی و محیطی روستا؛ افزایش ارزش و قیمت مسکن روستایی؛ افزایش و پیشرفت در خدمات؛ افزایش کارآفرینی روستایی؛ اتخاذ اقدامات و تصمیمات اقتصادی مؤثر	سرمایه‌گذاری کم و بازدهی کم؛ امکان افزایش قیمت و تورم در مناطق روستایی؛ افزایش قیمت محصولات کشاورزی محلی؛ عدم حمایت از صنعتگران روستایی؛ افول سایر فرصت‌های شغلی و صنعتی در روستاها؛ تغییر تجارت سنتی به فعالیت‌های صرف گردشگری؛ فصلی بودن درآمدهای گردشگری روستایی	
محیطی و کالبدی	افزایش دسترسی به خدمات و امکانات؛ ایجاد امکانات و خدمات جدید؛ توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و...؛ توسعه بافت و فضای روستایی؛ ارتقای کیفیت محیطی و کالبدی؛ بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های محیطی روستایی	ظرفیت تحمل پایین مقصد؛ ظرفیت محیطی ناکافی؛ دسترسی ضعیف به مقصد؛ حمل‌ونقل ضعیف و قدیمی؛ معضلات ترافیک و ازدحام؛ ساخت‌وسازهای بی‌رویه مسکونی (خانه دوم گردشگری)؛ کمبود فضای مناسب برای پارک وسایل نقلیه	
مدیریتی و سیاسی	مهاجرت معکوس؛ اخذ مجوز ساخت‌وساز و بهره‌برداری از تأسیسات گردشگری؛ ایجاد برند گردشگری روستایی؛ افزایش تبلیغات و بازاریابی مثبت؛ افزایش مکانیزم‌های ایمنی و امنیت؛ برنامه‌ریزی برای رشد پایدار گردشگری روستایی؛ برنامه‌ریزی و تدوین استراتژی‌های توسعه گردشگری روستایی	حمایت‌های ضعیف دولتی؛ بوروکراسی زائد در فرآیندهای مرتبط؛ نبود برنامه و استراتژی‌های گردشگری روستایی؛ کشمکش و اختلاف‌نظر بالا در تدوین برنامه‌ها و تصمیم‌گیری‌ها؛ اتخاذ مدیریت سنتی در گردشگری روستایی؛ کمبود تشکلهای غیردولتی مرتبط با گردشگری روستایی	
زیست‌محیطی و بهداشتی	حفاظت از طبیعت و محیط‌زیست؛ فضای آرامش‌بخش و آرام؛ فروش محصولات ارگانیک و سالم؛ ترویج زندگی سالم روستایی؛ کمک به ایجاد و نگهداری پارک طبیعی؛ افزایش امکانات بهداشتی و درمانی؛ حفظ زیستگاه‌های طبیعی، بناهای تاریخی؛ افزایش آگاهی و اقدامات دوستدار محیط‌زیست؛ حفظ گونه‌ها و تنوع زیستی	تخریب محیط‌زیست و بروز پدیده کوئیدن در گردشگری؛ ایجاد آلودگی‌های مختلف؛ به خطر افتادن منابع طبیعی؛ بهره‌برداری زیاد از منابع زیست‌محیطی؛ مخدوش کردن زیبایی مناطق روستایی؛ احتمال شیوع اپیدمی‌های مختلف؛ مدیریت پسماند و بازیافت ضعیف	
فناوری و زیرساختی	احداث زیرساخت‌های ICT گردشگری؛ ایجاد و پیاده‌سازی پروژه‌های فناوری‌های نوین؛ ایجاد و توسعه شبکه اطلاع‌رسانی دقیق و مدرن؛ به‌روزرسانی فناوری‌های زیرساختی روستا (اینترنت، مخابرات، ارتباطات سیار و...)	مدیریت اطلاعات ضعیف در مقصد؛ زیرساخت و تجهیزات ناکافی ICT؛ افزایش هزینه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ توجه ضعیف به بازاریابی دیجیتال؛ بروز پدیده شکاف دیجیتال	

از نظر خبرگان، این شاخص‌ها در قالب ابعاد فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی، مدیریتی و سیاسی، زیست‌محیطی و بهداشتی، فناوری و زیرساختی قابل دسته‌بندی و بررسی هستند. به همین سبب، هریک از ابعاد همراه شاخص‌ها در ردیف‌های مرتبط ارائه شده‌اند که ستون سمت راست به‌عنوان ابعاد یا مقوله‌های اصلی، و ستون سمت چپ به‌عنوان شاخص‌ها یا مقوله‌های فرعی می‌باشند. از نظر خبرگان، این عوامل به‌عنوان اصلی‌ترین عوامل کارکردی و غیر کارکردی در توسعه پایدار گردشگری روستایی در شهرستان سرعین می‌باشند. و اگر دقت شود، هریک از موارد، ابعاد و جوانب مختلفی را در برمی‌گیرند و تک‌بعدی نیستند. توضیحات هریک از موارد فوق در قسمت بحث و نتیجه‌گیری ارائه شده است.

بحث

در ابعاد اقتصادی، هم عوامل کارکردی و هم عوامل غیر کارکردی تأثیر و تأثرات بالایی را به ارمغان می‌آورند. یکی از شاخص‌های مهم در این زمینه که به صورت خاص مور توجه اکثر خبرگان نیز بود، مقوله "سرمایه‌گذاری" و تأکید به پیامدهای متعاقب آن بود. این شاخص، یکی از شاخص‌های اصلی است که در تحقیق قبلی نیز کمتر به آن اشاره شده بود. شهرستان سرعین به دلیل هم‌جواری با دامنه کوه سبلان و وجود گردشگری آب‌درمانی در مرکز آن، موجب شده است تا روستاهای آن نیز از گردشگران مختلفی استقبال نمایند. این استقبال و حضور گردشگر نیازمند سرمایه‌گذاری‌های دولتی و حتی خصوصی در این زمینه است که در خلال تحقیق نیز به آن اشاره شد. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد اقتصادی با تحقیقات بلکلی و همکاران (۲۰۰۲)؛ بوینک (۲۰۱۰)؛ فاگیولی و همکاران (۲۰۱۴)، ویجیایانتی و همکاران (۲۰۲۰)؛ مهدی نژاد و همکاران (۱۴۰۳) همسو و هم‌راستا است. در ابعاد محیطی و کالبدی مقوله‌هایی مختلفی در نظر گرفته شدند که از میان آن‌ها، شاخص‌هایی چون دسترس‌پذیری و ظرفیت تحمل در مقایسه با سایر تحقیقات مرتبط، از جمله شاخص‌های جدیدی هستند که شناسایی شدند. این عوامل نه تنها در رابطه با پذیرش گردشگران، بلکه در راستای توسعه محیط روستایی نیز مثر هستند و از جمله عوامل کلیدی در این زمینه می‌باشند. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد محیطی و کالبدی با تحقیقات صادقی و همکاران (۲۰۱۴) و ایمانی و همکاران (۲۰۲۴) همسو و هم‌راستا است.

در رابطه با ابعاد مدیریتی و سیاسی و شاخص‌های مستخرج نتیجه می‌شود که نهادها و سازمان‌های متولی بایستی با تعامل و مشارکت سایر بخش‌ها، در زمینه توسعه پایدار گردشگری روستایی اقدامات اساسی را ایجاد کنند. از آنجایی که پدیده گردشگری یک پدیده چندوجهی و چندمنظوره است، لذا نیاز است علاوه بر جامعه محلی و دولت، سایر بخش‌ها نیز تعامل و مشارکت داشته باشند. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد مدیریتی و سیاسی با تحقیقات مک آریوی و مک دوناگ (۲۰۱۱)، بوینک (۲۰۱۰)؛ فاگیولی و همکاران (۲۰۱۴)، همسو و هم‌راستا است. در رابطه با ابعاد زیست‌محیطی و بهداشتی که از حساسیت بالایی برخوردارند، عوامل مختلفی ایفای نقش می‌کنند. یکسری از عوامل که به عنوان عوامل کارکردی در توسعه پایدار گردشگری روستایی هستند نشان می‌دهند برای حفظ منابع مورد استفاده در محیط روستایی، باید هم از جانب جامعه میزبان و هم از جانب جامعه میهمان اقدامات اساسی صورت پذیرد. حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی روستایی که از اصلی‌ترین اقدامات هستند، در قالب آموزش‌های مختلف، قوانین و دستورالعمل‌های گردشگری و... انجامی می‌شوند. همچنین، شاخص مدیریت پسماند و بازیافت ضعیف که از عوامل غیر کارکردی در این زمینه است، به عنوان آیتمی است که اولین بار در این تحقیق به آن اشاره شده است. درخور توجه و اقدامات اساسی است. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد زیست‌محیطی و بهداشتی با تحقیقات ویداوسکی و همکاران (۲۰۲۳)، اینوچی و همکاران (۲۰۲۴)؛ کورسیچ و همکاران (۲۰۲۱) همسو و هم‌راستا است. بعد فناوری و زیرساختی که از جدیدترین عوامل عصر کنونی است،

1. Blakely et al
2. Bojnec
3. Fagioli
4. Wijjayanti et al
5. Saghaei te al
6. Imani et al
7. McAreavey & McDonagh
8. Bojnec
9. Fagioli
- 1 . Widawski et al 0
- 1 . Iannucci et al 1
- 1 . Ćurčić et al 2

بایستی مطابق با روندهای جهانی صورت پذیرد. با تغییر و تحولات کنونی، عدول از این فناوری‌ها غیرقابل چشم‌پوشی است و نیاز است تا با استفاده از پتانسیل‌های روستایی، زیرساخت‌ها و فناوری‌های نوین در این مناطق به‌کارگیری شوند و اپراتورهای مختلف ارتباطات سیار و زیرساخت باید تشویق شوند تا استراتژی‌های همکاری را به‌منظور ارتقای بخش و به اشتراک گذاشتن منابع و امکانات در این مناطق به عمل آورند. این مقوله نیازمند ارائه مدل یا الگوی مناسب جهت استفاده از پتانسیل‌های مرتبط با فناوری‌های نوین است که توانایی شکل‌دهی و اصلاح اطلاعات، ایجاد امکانات اینترنتی، توسعه شبکه اطلاع‌رسانی و... در زمان واقعی را برای جامعه روستایی و گردشگران آن فراهم سازد. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد فناوری و زیرساختی با تحقیقات هوته-آلکوسر و والرو-توا (۲۰۲۱) همسو و هم‌راستا است.

نتیجه‌گیری

گردشگری روستایی به‌عنوان کاتالیزور رشد و توسعه مناطق روستایی است که بر توسعه درون‌زا، تشدید فرآیندهای نوسازی اقتصادی، توجه بیشتر به ابعاد فرهنگی-اجتماعی و... را در بردارد. رویکرد پایدار به توسعه گردشگری در مناطق روستایی در رویکردی مناسب به منابع در دسترس محیط روستایی از جمله دارایی‌های طبیعی و فرهنگی و... بیان می‌شود. اغلب اوقات، چون مناطق روستایی به‌عنوان مناطق حاشیه‌ای در نظر گرفته می‌شدند، لذا توجه و تمرکز به پتانسیل آن‌ها مغفول مانده بود و در گذر زمان دستخوش تغییراتی شد. نقش مهم توسعه پایدار گردشگری روستایی صرفاً دارای پیامدهای مثبت نیست، بلکه پیامدهای منفی و غیر کارکردی نیز خواهد داشت که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفتند. در بسیاری از تحقیقات و مطالعات، عوامل کارکردی و غیر کارکردی با عناوین و اصطلاحات مختلف مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند. در این تحقیق، سعی شد با بررسی هر دو عامل در شهرستان گردشگر پذیر سرعین، این عوامل به‌طور دقیق و منظم شناسایی و تحلیل شوند. این مقوله، یکی از نوآوری‌های پژوهش حاضر است و جزء معدود تحقیقاتی است که هم عوامل کارکردی و هم عوامل غیر کارکردی را توأمان بررسی و تحلیل نموده است. مطابق با ابعاد فرهنگی و اجتماعی مستخرج از فاز دوم تحقیق، می‌توان نتیجه گرفت که در شهرستان سرعین؛ عواملی چون "ارتقای مداوم ارزش‌های گردشگری؛ بهبود مقوله آموزش و سلامت جامعه روستایی؛ تأمین استانداردهای زندگی مردم روستایی؛ تبادل فرهنگی مفید؛ کاهش مهاجرت روستاییان به شهرها؛ افزایش تجربیات و آگاهی‌های جامعه روستایی؛ بهبود کیفیت و ارزش گردشگری روستایی" به‌عنوان عوامل کارکردی در راستای توسعه پایدار گردشگری می‌باشند و عواملی چون "عدم استقبال جامعه محلی؛ افزایش جرم و بزه؛ تغییرات منفی فرهنگی؛ تضاد فرهنگی جامعه میزبان و میهمان؛ امکان آسیب به ارزش‌های فرهنگی-اجتماعی روستا؛ ارزش‌ها، رویکردها، محصولات و... سنتی جای خود را به محصولات مدرن می‌دهند؛ امکان بروز پدیده تقلید از فرهنگ شهری" به‌عنوان عوامل غیر کارکردی می‌باشند. این مقوله خود مرهون چندبعدی بودن پیامدها و تأثیرات متعاقب می‌باشند. عوامل غیر کارکردی نشان می‌دهند که ماهیت یا فرهنگ عامیانه سنتی هنوز برای توسعه پایدار گردشگری روستایی شهرستان سرعین کافی نیست و از آنجایی که بعد فرهنگی-اجتماعی به‌عنوان یک عامل کلیدی جامعه محلی و نگرش آن به عملکرد گردشگری در منطقه است، باید توجه و دقت زیادی در این زمینه به عمل آید. نتایج تحقیق حاضر از منظر ابعاد فرهنگی و اجتماعی با تحقیق یون (۲۰۱۴) همسو و هم‌راستا است. نتیجه می‌شود، گردشگری روستایی به‌عنوان یک پتانسیل عظیم و غنی در زمینه‌های مختلف، نقش توسعه‌ای و باز سازنده را در روستاهای شهرستان سرعین دارد و توجه به ابعاد کارکردی آن می‌تواند توسعه و پیشرفت همه‌جانبه روستایی را به بار آورد و اتخاذ اقدامات در قبال ابعاد غیر

کارکردی نیز از سایر مضرات و تهدیدات جلوگیری نمایند. از آنجایی که ماهیت پژوهش حاضر اکتشافی است، لذا ارائه پیشنهادها کاربردی مدنظر قرار نمی‌گیرد و پیشنهادها لازم با عطف به ابعاد فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی، مدیریتی و سیاسی، زیست‌محیطی و بهداشتی، فناوری و زیرساختی قابل‌عرضه و احصا می‌باشد.

حامی مالی

پژوهش حاضر برگرفته از طرح پژوهشی نوع ۲ دانشگاه محقق اردبیلی می‌باشد که با حمایت مالی و معنوی معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه محقق اردبیلی صورت پذیرفته است.

سهم نویسندگان

در پژوهش نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

در پایان از زحمات و همکاری‌های تمامی افراد، خبرگان و دست‌اندرکارانی که در انجام این پژوهش حمایت‌کننده و یاری‌رسان ما بودند تقدیر و تشکر می‌شود.

منابع

- ایمانی، بهرام؛ یاری حصار، ارسطو و حاجبانی، حسین. (۱۴۰۱). چالش‌های فراروی توسعه گردشگری روستایی، مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان مشکین‌شهر. *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، ۱۱(۴۳)، ۲۳-۳۶.
- تقدیسی، احمد؛ گودرزی، سمیه و بیک محمدی، حسن. (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل چالش‌های توسعه توریسم روستایی از دیدگاه روستائیان روستاهای هدف گردشگری استان آذربایجان غربی. *برنامه‌ریزی فضائی*، ۱۵(۱)، ۸۳-۱۰۰.
- رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ ترابی، ذبیح‌الله؛ ملکان؛ احمد؛ عسگری، علی. (۱۳۹۵). ارزیابی توسعه پایدار گردشگری در مناطق روستایی حاشیه کلان‌شهر تهران (مورد مطالعه: روستای آهار). *پژوهش‌های روستایی*، ۷(۲)، ۲۸۶-۲۹۹.
- <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20087373.1395.7.2.2.5>
- مهدی نژاد، جمال‌الدین؛ شرقی، علی و اسدپور، فائزه. (۱۴۰۳). شناسایی مؤلفه‌های کالبدی - فضایی بافت روستاهای بارزش بومی مبتنی بر توسعه گردشگری (مورد مطالعه: روستاهای کوهپایه‌ای غرب استان مازندران). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۵(۱)، ۳۱-۶.
- <https://doi.org/10.22059/jrur.2023.361629.1855>
- سقائی، محسن و علیزاده، محمد. (۱۳۹۳). بررسی چالش‌ها، فرصت‌ها و راهکارهای توسعه گردشگری روستایی (مورد مطالعه روستاهای بیاضه، گرمه و مصر شهرستان خور و بیابانک). *تحقیقات جغرافیایی*، ۲۹(۳)، ۴۱-۶۰.

References

- Akbarian Ronizi, S. R., Mokarram, M., & Negahban, S. (2023). Investigation of Sustainable Rural Tourism Activities With Different Risk: A GIS-MCDM Case in Isfahan, Iran. *Earth and Space Science*, 10(4), <https://doi.org/10.1029/2021EA002153>
- Altieri, M. A., Farrell, J. G., Hecht, S. B., Liebman, M., Magdoff, F., Murphy, B., ... & Sikor, T. O. (2018). *The agroecosystem: determinants, resources, processes, and sustainability*. In *Agroecology* (pp. 41-68). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9780429495465-3>
- Ammirato, S., & Felicetti, A.M. (2015). The Agritourism as a Means of Sustainable Development for Rural Communities: A Research from the Field. *Int. J. Interdiscip. Environ. Stud.* 2014, 3, 17-29. <https://doi.org/10.18848/2329-1621/CGP/v08i01/53305>

- Andrei, D.R., Sandu, M., Gogonea, R.M., Chiritescu, V., & Kruszlicika, M. (2012). Modeling of rural tourism towards sustainable development from the perspective of specifically organic food. *Econ. Eng. Agric. Rural. Dev.* 12, 7–12. <https://doi.org/2d4d2476a12c87579ca015204887ec3d28169481>
- Anup, K.C., & Parajuli, R.B.T. (2014). Tourism and Its Impact on Livelihood in Manaslu Conservation Area, Nepal. *Environ. Dev. Sustain*, 16, 1053–1063. <https://doi.org/10.1007/s10668-013-9512-7>
- Aref, F., Gill, S. S., & Aref, F. (2010). Tourism development in local communities: As a community development approach. *Journal of American Science*, 6(2), 155-161. <https://doi.org/281640513>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology*, 8(1), 19-32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Asmelash, A. G., & Kumar, S. (2019). Assessing progress of tourism sustainability: Developing and validating sustainability indicators. *Tourism Management*, 71, 67-83. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.020>
- Ayhan, Ç. K., Taşlı, T. C., Özkök, F., & Tatlı, H. (2020). Land use suitability analysis of rural tourism activities: Yenice, Turkey. *Tourism Management*, 76, 103949. <https://doi.org/10.1108/JSM-03-2020-0090>
- Ayazlar, G.; Reyhan Ayazlar, A.R. (2015). *Rural Tourism: A Conceptual Approach*. In *Tourism, Environment and Sustainability*; Avcikurt, C., Dinu, M., Hacıoğlu, N., Efe, R., Eds.; St. Kliment Ohridski University Press: Sofia, Turkey, 2015. https://www.researchgate.net/profile/Goekhan-Ayazlar/publication/289451753_Rural_Tourism_A_Conceptual_Approach/links/568ce16f08ae71d5cd060c3f/Rural-Tourism-A-Conceptual-Approach.pdf
- Berry, S., & Ladkin, A. (1997). Sustainable Tourism: A Regional Perspective. *Tour. Manag.* 1997, 18, 434–440.
- Blakely, E. J., & Blakely, E. J., & Bradshaw Bradshaw, T. K. (2002) *Planning Local Economic Development: Theory and Practice*. California: Sage Publications.
- Bojnec, S. (2010). Rural tourism, rural economy diversification, and sustainable development. *Academica Turistica*, Year, 3, 1-2. https://www.hippocampus.si/ISSN/2335-4194/3_1-2_7-15.pdf
- Bramwell, B.; Lane, B. (1995). Rural Tourism and Sustainable Rural Development. *J. Sustain. Tour.* 2, 1–129. <https://research-information.bris.ac.uk/en/publications/rural-tourism-and-sustainable-rural-development>
- Colquhoun, H. (2016). Current best practices for the conduct of scoping reviews. *EQUATOR Netw.* https://www.equator-network.org/wp-content/uploads/2016/06/Gerstein-Library-scoping-reviews_May-12.pdf
- Countryside Commission. (1995). *Sustainable Rural Tourism: A Guide to Local Opportunities*; Countryside Commission: Cheltenham, UK, 1995.
- Ćurčić, N., Mirković Svitlica, A., Brankov, J., Bjeljic, Ž., Pavlović, S., & Jandžiković, B. (2021). The role of rural tourism in strengthening the sustainability of rural areas: The case of Zlakusa village. *Sustainability*, 13(12), 6747. <https://doi.org/10.3390/su13126747>
- Erokhin, V. (2014). Approaches to sustainable rural development in a predominantly non-rural region. *Ekon. Poljopr.* 61, 291–306. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1402291E>
- European Commission. (2021). *Towards Quality Tourism Rural Urban Coastal*. Available online: <http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/studies> (accessed on 15 May 2021).
- Fagioli, F. F., Diotallevi, F., & Ciani, A. (2014). Strengthening the sustainability of rural areas: the role of rural tourism and agritourism. *Italian Review of Agricultural Economics*, 69(2-3), 155-169. <https://doi.org/10.13128/REA-16920>
- Ferrari, G.; Vargas-Vargas, M. (2010). Environmental sustainable management of small rural tourist enterprises. *Int. J. Environ. Res.* 3(4), 407–414. <https://doi.org/229432271>
- Gender, E. (2012). *Decent rural employment for food security: a case for action*. <https://www.fao.org/3/i2750e/i2750e00.pdf>
- Guresci, E. (2022). Agricultural Factors as the Root Cause of Rural Migration from a Global Perspective. *Cuadernos de Desarrollo Rural*, 19, 1-16. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.cdr19.afrc>
- Habibi, A., Sarafrazi, A., & Izadyar, S. (2014). Delphi technique theoretical framework in qualitative research. *The International Journal of Engineering and Science*, 3(4), 8-13. <https://doi.org/272177606>
- Hadiwijoyo, S. S. (2012). *Perencanaan pariwisata pedesaan berbasis masyarakat: Sebuah pendekatan konsep*. Graha Ilmu. <http://grahailmu.co.id/previewpdf/978-979-756-894-8-914.pdf>

- Hall, D.R., Roberts, L., & Mitchell, M. (2003). *New Directions in Rural Tourism; Ashgate*: Aldershot, UK. <https://doi.org/10.4324/9781315248097>
- He, W. (2012). Sustainable Rural Tourism Development and Environment Protection. *Adv. Mater. Res.* 347–353, 2893–2896. <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.347-353.2893>
- Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*, Reading, MA: Addison-Wesley. https://books.google.com/books/about/Content_Analysis_for_the_Social_Sciences.html?id=IMpCAAAIAAJ
- Huete-Alcocer, N., & Valero-Tévar, M.Á. (2021). Impact of Information Sources on Promoting Tourism in a Rural Region: The Case of the Roman Villa of Noheda. *Sustainability*, 13, 8038. <https://doi.org/10.3390/su13148038>
- Iannucci, G., Martellozzo, F., & Randelli, F. (2022). Sustainable development of rural areas: a dynamic model in between tourism exploitation and landscape decline. *Journal of Evolutionary Economics*, 32(3), 991-1016. <https://doi.org/10.1007/s00191-022-00785-4>
- Imani, B., Yari Hesar, A., & Hajbani, H. (2022). Challenges facing the development of rural tourism, case study: villages in the central part of Meshginshahr city. *Geographical Journal of Tourism Space*, 11(43), 23-36. [In Persian].
- Jünger, S., Brearley, S., Payne, S., Mantel-Teeuwisse, A. K., Lynch, T., Scholten, W., & Radbruch, L. (2013). Consensus building on access to controlled medicines: a four-stage Delphi consensus procedure. *Journal of Pain and Symptom Management*, 46(6), 897-910. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2013.01.014>
- Kabadayi, S., O'Connor, G. E., & Tuzovic, S. (2020). The impact of coronavirus on service ecosystems as service mega-disruptions. *Journal of Services Marketing*, 34(6), 809-817. <https://doi.org/10.1108/JSM-03-2020-0090>
- Kim, S., & Jamal, T. (2018). *The co-evolution of rural tourism and sustainable rural development in Hongdong, Korea: complexity, conflict and local response*. In Rural Tourism (pp. 231-253). Routledge. <http://dx.doi.org/10.1080/09669582.2015.1022181>
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M.J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?. *Tour.Manag.* 36, 527–540. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.005>
- King, N. (1998). *Template analysis*, in G. Symon and C. Cassell (eds.) *Qualitative Methods and Analysis in Organizational Research*, London: Sage.
- Korani, Z., & Shafiei, Z. (2021). In search of traces of 'The Tourist Gaze' on locals: An ethnographic study in Garmeh village. Iran. *J. Tour. Cult. Chang.* 19, 549–567. <https://doi.org/10.1080/14766825.2020.1826499>
- Lane, B. (1994). What is rural tourism?. *J Sustain. Tour.* 2, 7–21. <https://doi.org/10.1080/09669589409510680>
- Lane, B., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2022). Rural tourism and sustainability: A special issue, review and update for the opening years of the twenty-first century. *Sustainability*, 14(10), 6070. <https://doi.org/10.3390/su14106070>
- Ivona, A. (2021). Sustainability of rural tourism and promotion of local development. *Sustainability*, 13(16), 8854. <https://doi.org/10.3390/su13168854>
- Lane, B., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2022). Rural tourism and sustainability: A special issue, review and update for the opening years of the twenty-first century. *Sustainability*, 14(10), 6070. <https://doi.org/10.3390/su14106070>
- Leco, F., Pérez, A., Hernández, J., & Campón, A. (2013). Rural tourists and their attitudes and motivations towards the practice of environmental activities such as agrotourism. *Int. J. Environ. Res.* 2013, 7, 255–264. <https://doi.org/297380845>
- Lekovic, K., Tomic, S., Maric, D., & Curcic, N. (2020). Cognitive Component of the Image of a Rural Tourism Destination as a Sustainable Development Potential. *Sustainability*, 12, 9413 <http://dx.doi.org/10.3390/su12229413>
- Li, Y., Westlund, H., & Liu, Y. (2019). Why some rural areas decline while some others not: An overview of rural evolution in the world. *Journal of Rural Studies*, 68, 135-143. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.03.003>
- Liu, Y. L., Chiang, J. T., & Ko, P. F. (2023). The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 1-12. <https://doi.org/s41599-023-01610-4>

- Liu, C., Dou, X., Li, J., & Cai, L. A. (2020). Analyzing government role in rural tourism development: An empirical investigation from China. *Journal of Rural Studies*, 79, 177-188. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.08.046>
- López-Guzmán, T., Sánchez-Cañizares, S., & Pavón, V. (2011). Community—Based tourism in developing countries: A case study. *Tour. Int. Multidiscip. J. Tour.* 6, 69–84. <https://doi.org/10.1080/23311886.2021.1926100>
- Markey, S., Halseth, G., & Manson, D. (2008). Challenging the inevitability of rural decline: Advancing the policy of place in northern British Columbia. *Journal of Rural Studies*, 24(4), 409-421. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2008.03.012>
- McAreavey, R., & McDonagh, J. (2011). Sustainable rural tourism: Lessons for rural development. *Sociologia ruralis*, 51(2), 175-194.
- McAreavey, R., & McDonagh, J. (2010). Sustainable Rural Tourism: Lessons for Rural Development. *Sociologia Ruralis*, 51(2), 175–194. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2010.00529.x>
- Mrkša, M., & Gajić, T. (2014). Opportunities for sustainable development of rural tourism in the municipality of Vrbas. *Економика пољопривреде*, 61(1), 163-175. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1401163M>
- Mvula, C.D. (2001). Fair trade in tourism to protected areas—A micro case study of wildlife tourism to South Luangwa National Park, Zambia. *Int. J. Tour. Res.* 3, 393–405. <https://doi.org/10.1002/jtr.349>
- Nasa, P., Jain, R., & Juneja, D. (2021). Delphi methodology in healthcare research: how to decide its appropriateness. *World Journal of Methodology*, 11(4), 116. <https://doi.org/10.5662/wjm.v11.i4.116>
- Petrović, M. D., Vujko, A., Gajić, T., Vuković, D. B., Radovanović, M., Jovanović, J. M., & Vuković, N. (2018). Tourism as an approach to sustainable rural development in post-socialist countries: A comparative study of Serbia and Slovenia. *Sustainability*, 10(1), 54. <https://doi.org/10.3390/su10010054>
- Polukhina, A., Sheresheva, M., Efremova, M., Suranova, O., Agalakova, O., & Antonov-Ovseenko, A. (2021). The concept of sustainable rural tourism development in the face of COVID-19 crisis: Evidence from Russia. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(1), 38. <https://doi.org/10.3390/jrfm14010038>
- Priatmoko, S., Kabil, M., Akaak, A., Lakner, Z., Gyuricza, C., & Dávid, L. D. (2023). Understanding the complexity of rural tourism business: Scholarly perspective. *Sustainability*, 15(2), 1193. <https://doi.org/10.3390/su15021193>
- Richards, G., & Hall, D. (2003). (Eds.) *Tourism and Sustainable Community Development*; Routledge: New York, NY, USA. https://www.researchgate.net/publication/310327332_Tourism_and_Sustainable_Community_Development
- Ristić, D., Vukočić, D., & Milinčić, M. (2019). Tourism and sustainable development of rural settlements in protected areas-Example NP Kopaonik (Serbia). *Land use policy*, 89, 104231. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.104231>
- Rosalina, P. D., Dupre, K., & Wang, Y. (2021). Rural tourism: A systematic literature review on definitions and challenges. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 134-149. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.03.001>
- Ryan, G. W. & Bernard, H. R. (2000). *Data Management and Analysis Methods*, In Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds.), *Handbook of qualitative research* (Pp. 769-802.), Thousand Oaks, CA: Sage. https://qualquant.org/wp-content/uploads/text/2000%20Ryan_Bernard.denzin.pdf
- Saarinen, J., & Lenao, M. (2014). Integrating tourism to rural development and planning in the developing world. *Dev. South. Afr.* 31, 363–372. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2014.888334>
- Saghaei, M., & Alizadeh, M. (2014). By study on the challenging and strateshes of the rural tourism development. *GeoRes.* 29 (3), 41-60. [In Persian].
- López-Sanz, J. M., Penelas-Leguía, A., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Cuesta-Valiño, P. (2021). Rural tourism and the sustainable development goals. A study of the variables that most influence the behavior of the tourist. *Frontiers in Psychology*, 12, 722973. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.722973>
- Mahdi Nejad, J., Sharghi, A., & Asadpour, F. (2024). Identifying the physical-spatial components of the valuable vernacular villages based on tourism development (Case study: foothill villages in the west of Mazandaran Province). *Journal of Rural Research*, 15(1), 6-31. <https://doi.org/10.22059/jrur.2023.361629.1855>

- Rezavani, M. R., Badri, S. A., Torabi, Z., Malekan, M., & Asgary, A. (2016). Sustainable rural tourism in the margins of Tehran metropolis (From the Perspective of Ahar). *Journal of Rural Research*, 7(2), 286-299. [In Persian].
- Saxena, G., & Ilbery, B. (2008). Integrated Rural Tourism. A Border Case Study. *Ann. Tour. Res.* 2008, 35, 233–254. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2007.07.010>
- Sekayi, D., & Kennedy, A. (2017). Qualitative Delphi method: A four round process with a worked example. *The Qualitative Report*, 22(10), 2755-2763. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2017.2974>
- Serra Cantallops, A., Ramon Cardona, J., & Estades Muntaner, R. (2015). Characteristics and peculiarities of rural tourism in the Balearic Islands. *Tour. Plan. Dev.* 12, 125–144. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.933121>
- Singh, M. (2018). Development and Assessment of Tourism in Valley of Flower National Park (Uttarakhand) India. *Int. J. Acad. Res. Dev.* 3, 452–455. <https://www.ignfa.gov.in/publications/img-3716777-valley-of-flower-report.pdf>
- Stetic, S. (2012). Specific features of rural tourism destinations management. *J. Settl. Spat. Plan.* 1, 131–137. <https://doi.org/280051664>
- Štreimikienė, D., Mikalauskiene, A., & Mikalauskas, I. (2016). Comparative Assessment of Sustainable Energy Development in the Czech Republic, Lithuania and Slovakia. *J. Compet.* 8, 31–41. <https://doi.org/10.7441/joc.2016.02.03>
- Taghdisi, A., Goudarzi, S., & Beikmohammadi, H. (2015). Investigating the Challenges of Rural Tourism Development from the Viewpoints of People Living in Target Tourism Rural of West Azarbaijan Province. *Spatial Planning*, 5(1), 83-100. [In Persian].
- UNWTOa: World Tourism Organization (2021). *UNWTO recommendations on tourism and rural development—a guide to making tourism an effective tool for rural development*. UNWTO, Madrid. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284422173>.
- UNWTOb: United Nations Department of Economic. (2021). *World social report 2021: reconsidering rural development*. United Nations. <https://www.un.org/development/desa/dspd/world-social-report/2021-2.html>
- Utami, D.D., Dhewanto, W., & Lestari, Y.D. (2023). Rural tourism entrepreneurship success factors for sustainable tourism village: Evidence from Indonesia. *Cogent Bus. Manag.* 10, 2180845. <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2180845>
- Vaishar, A., & Šťastná, M. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on rural tourism in Czechia Preliminary considerations. *Current Issues in Tourism*, 25(2), 187-191. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1839027>
- Widawski, K., Krzemińska, A., Zaręba, A., & Dzikowska, A. (2023). A Sustainable Approach to Tourism Development in Rural Areas: The Example of Poland. *Agriculture*, 13(10), 2028. <https://doi.org/10.3390/agriculture13102028>
- Wijijayanti, T., Agustina, Y., Winarno, A., Istanti, L. N., & Dharma, B. A. (2020). Rural tourism: A local economic development. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 14(1), 5- <https://doi.org/13.10.14453/aabfj.v14i1.2>
- Wilson, G.A. (2009). The spatiality of multifunctional agriculture: A human geography perspective. *Geoforum*, 40, 269–280. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2008.12.007>
- Winter, T., & Kim, S. (2020). Exploring the relationship between tourism and poverty using the capability approach. *J. Sustain. Tour.* 29, 1655–1673. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1865385>
- Wood, M.E. (2002). *Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability*; United Nations Environment Programme (UNEP): Paris, France, 2002. <https://books.google.com/books/about/Ecotourism.html?id=TaAsAQAAAJ>
- Yang, Q.-Z., & Xiang, Y. (2012). The Research on the Contribution of Rural Tourism to Peasants' Income—Based on the Empirical Analysis of Chengdu. *Econ. Probl.* 2012, 9, 125–127. <https://doi.org/10.3390/su131810440>
- Yun, H.J., (2014). Spatial Relationships of Cultural Amenities in Rural Tourism Areas. *Tour. Plan. Dev.* 2014, 11, 452–462. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.894557>